

Géza úrhoz...

A képen egy férfiú látható, aki félig keresztben, félig hosszában csukos: zebraöntösből és pizsamában üldögél, nyakába vetett bolyhos törülközővel, amely imakendőnek is felfogható. Két keze ugyanis ájtatosan kulcsolódik az ölében, fejét lehajtja, hosszú indiánhaja eldrehull. A szája zugaiban bujkál valami görbe mosolyféle, de lesütött szemének pillantása a köldök tájára irányul: kartonlap fityeg ott, levelezőlapnál alig nagyobb, rajta verses szöveg, cikornyás betűkkel, csak a cím olvasható: HÁZI ÁLDÁS. A környezet természetesen intellektuális: a férfiú szűk folyosóban üldögél, egész falat borító könyvvállvány és íróasztal között, mögötte is polcok látszanak, könyvekkel, papiroshalmazsal. Az asztalon írógép, söröspalack, pohár. Az ájtatos férfiú pizsamájának szára elegánsan felcsippentve, bokája kacéran villog, lábfeje nem látható: műanyag lavórban ázik.

Idestova tíz éve készült ez a fotográfia, 1973 augusztusában. Színhely: a szaporán terjeszkedő kolozsvári nagy lakótelep egyik új *apartamentje*. Az ember, ha kikönyökölt az ablakba, épülő panelblokkokat látott, távolabb a Györgyfalvi úti öreg vámházépületet, balra pillantva pedig hóstáti „földész-házakat”, faragott kapuzábéval, házörző vakarcskutyával a dülöngő kerítések mögött és kapirgáló tyúkokkal a széthulló murkosszekér körül. Azóta nincs már a vámház, eltűntek bizonyosan a földészporták is, a lakótelep befelé terjeszkedik, fölfalja a Hóstát vén házait, a blokkházakból már aligha indulnak cigányzenés temetési menetek a házsongárdi temető felé.

A lakás napfényes volt, rideg mégis, gyéren bútorozott. Gazdái alig egy éve költöztek be, a régi, szűkös kis otthonból hozott holmit elnyelte a három szoba. Új bútort szerezni pedig akkor már nem volt érdemes... Emlékszem, rekkenő hőség volt aznap. Ebédeltünk, aztán Anikó, a háziasszony törökkávét főzött, eléggé idegesen: kislánya, az épp csak totyogó Ágneske beteg volt, nyugós, altatni se hagyta magát. Talán ezért is kezdett bolondozni a „ház ura”, kényúri mivoltát fitogtatandó, lábvizet rendelt hőség ellen, a két „fehércseléd”, anya és csetlő-botló leánykája serényen hozta a lavórt, törülközőt. Eszembe jutott, idéztem is tüstént, hogy valaki valamikor azt mondta, a Nyugat afféle állóvíz volt, sokaknak derékig, másoknak állig ért, Ady csak a lábát áztatta benne. A „zsmoknak” tetszett a dolog, így került elő a *Házi áldás*, innen az ájtatos köldöknéző póz a lavór fölött. Kattant a gép, a Nagy Férfiú lábat törölt és munkához látott: filmforgatókönyvet írt, sietni kellett, én másnap utaztam, s a *Holnap lesz fácsán* első változatát várták már Budapesten.

Három évvel korábban, 1970 nyarán, kolozsvári érkezésem másodnapján barátom épp fácsánülttel vendéglát meg a Szentegyház utcai vadászteremben. Lakása akkor még volt is, nem is: aprócska szoba, lakni, dolgozni se jó, nemhogy vendéglátásra. Ebéd közben a darabja kolozsvári előadásáról faggattam volna, Dávid Ferencről, Socinóról, de őt akkor már Apáczai Cseri és Basirius érdekelte — ha igaz. Mindenesetre gyorsan köpködtük a sörétszemeket, aztán rohantunk a főtér felé, megbeszélte találkozóra... Erről is van fénykép, színes felvétel: hárman állnak a Melody bár portálja előtt, ragyogó napsütésben. Középpütt karcsú lány, kétoldalt vállára omló szőke hajjal, virágmintás rövid selyemruhában, egész testével a gép felé fordul, hunyorítva mosolyog. Jobbra tőle K. F., pesti irodalmár, fehér ingkabátban, szégyenlősen mosolyog, a fejét kicsit lehajtja, elől összefogott kezében kis turistaszák. Bal oldalt a barátom, közelebb a lányhoz — nem ér hozzá, de a két test egy picit egymás felé hajlik —, fehér ingben, világos nyersvászon nadrágban, bal keze csibészesen a zsebben, a jobbja mellmagas-

ságban, ujjait laza ökölbe zárja; a hasát mintha beszívna egy picit, mindenesetre egészen karcsúnak látszik; a járdát fürkészi zárkózott Winnetou-ábrázattal, csak a szeme sarkából les a fényképezőgépre.

Fényes emlék nekem is ez a nap, olyan, amilyenek a kép mutatja. Tiszta reggeli fényben ült Kós Károly a Szamos-parti kis szobában, lábát széken nyugtatva, kezében a negyedébe vágott, szippantásnyi cigarettával; és csupa napfény volt a kert a Fellegvár alatt, amelynek közepén verejték borította fiatal szobrász Ady fejét faragta csillogó fekete kőből. Jólesett a kőpádimentumban kirakott SALVE-üdvözet az Utunk-szerkesztőség kapuboltja alatt, szép volt a pecsenyéstál fácánsülttel a pirosmintás fehér abroszon, s jó volt mosolyogni a barátom hetykén leplezett boldogságán dzsin és szóda fölött a Cola félhomályában. Szöktek is hamarosan, ő meg a szőke lány, aztán én is cihelődtem, hogy K. F.-et vendégségbe kalauzoljam: Szenci Molnár Alberthez, a Házsongárdba. Visszafelé a temetőből, K. F. megállt a Tordai út sarkán a nagy kerek kónél, amelyről a hagyomány szerint a wittenbergai egyetemről megérté Dávid Ferenc hirdette az új igéket; fölállt rá, kérte, fényképezem le így, de mielőtt a gépet elraktint-hattam volna, leugrott, csúnya póz, nem kell, inkább csak melléáll, úgy fotózzam...:

Egy másik nyár: 1972-ben, túl már a Dávid Ferenc-dráma budapesti bemutatóján, egy évvel a lavóros kép készülte előtt. Hőség volt akkor is Kolozsvárt, ebéd után ottragadtunk a Continental asztalánál, cinkvödrökben hűlő palackok társaságában. Sört ittunk vagy bort, már nem emlékszem, az étterem kiürült, talán be is zárták, de minket hagytak békében, hisz „Géza urat” nemcsak az öreg főpincér ismerte névről, de még az aprócska borfiú is, aki az utánpótlást hordta az olvadó jéggel teli hűtővödrökbe. Barátom az új verseskötetét forgatta, hol itt, hol ott olvasott belőle hangosan, csak még ezt hallgasd, meg ezt, meg emezt, és tudtam, csak ürügynek keltek, nem nekem olvas, hanem magának, nem is az ital száll a fejébe lassan, hanem a saját szavai... Aztán megint benépesült az étterem, turisták ültek az asztaloknál, rákezdte a zene, csak akkor hagyta abba, kelletlenül. Aztán ismerősök jöttek a mi asztalunkhoz is, fecsej, malackodás, világmegváltás, civódás, menetrend szerint. És egyszer csak valaki odasziszeget, gyűlölettől eltorzuló szájjal a barátom arcába: mit mind teszed magad, öt év múlva, fogadok, te már nem élsz...

Taxival megyünk haza az új lakásba, a sofőr persze ismerős, hogy *domnu* Gézát mondott vagy Géza urat, már nem tudom. Anikó gyertya mellett virraszt a konyhában — pár napja költöztek, a villany még nincs bekapcsolva —, a szemhéja duzzadt, vacsorával várt minket. Barátom fölcsettan, valahogy le kell vezetni a büntudatot; csitítanám, erre ellenem fordul, ordítja a képembe, többször egymás után, mindig ugyanazt: Ez nem Budapest, érted, ez itt Kolozsvár!... Anikó aludni megy, mi rossz Zarea-konyakot iszunk a konyhaasztalnál; arról van szó, hogy drámát fog írni az őrmesterről, aki Che Guevarát agyonlőtte...

Ez a darab máig sem készült el.

Másfél évvel később — és fél évvel a lavóros felvétel készülte után — kettesben várjuk S. S.-el, a fácános film rendezőjével a Keleti-pályaudvar csarnokában. Egyedül érkezik, Anikó a gyermekkel majd csak valamikor nyáron indulhat utána. S. S.-ékhez megyünk, színésznevelése — az 1972-es Vendégség Máriaja — ebéddel várja az érkezőt. Keveset eszik, csöndes, mosolyog; ugratni próbálom, a házigazda is beszáll, ketten mondjuk, ez itt Budapest ám, túl sok a taxis, a főúr, borfiú, nem könnyű ám „belakni” egy ilyen nagy várost. Szeme se villan, nem veszi a lapot.

Egy héttel később már ő segített nekem, áldott jóbarát! Képtelen lévén elviselni, hogy haragot tartsak azzal a színházi férfúval, akivel ő éppen összebarátkozott, magával cipelt a Hungáriába, létrehozta a békességet, majd félórán belül megharagudván a direktorra, szélvészént elszáguldott s otthagytott kettőnket — kibékülve.

Tizenegy éve már, hogy az a fröcsögő mondat elhangzott a Continental borpecsés asztala fölött. Barátom az alkotás rövid szüneteiben „dorbély és sörhabfodrász” szakbizonyítványokat állít ki a vendéglői asztal mellett, s kegyosztó kedvében oktató-nevelő célzatú négyesorosokat firkant papírszalvéták csücskeire, arra érdemes egyszerű lelkek számára; és talán csak

én tudom, hogy fondorlatos lelke mélyén igazából arra spekulál: nyolcvan-száz év múlva, hangyaszorgalmú filoszok gyűjtögető munkája nyomán ezekből a cédulácskákból is futja majd egy posztumusz Páskándi-kötetre... De valójában akkor hajtottam meg barátom előtt az elismerés lobogóját, amikor hozzá igyekezvén, taxiba ültem, s a sofőr ekként reagált a bemondott címre: ja, a Géza úrhoz tetszik?...

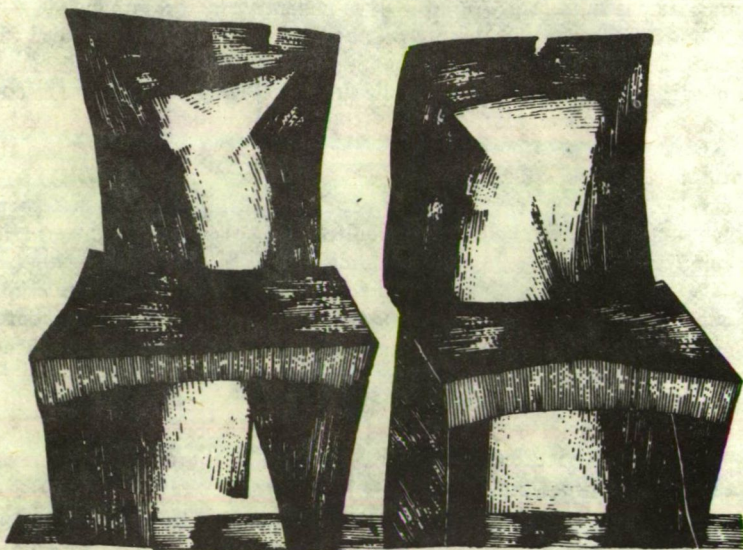
*

Harmadfél éve, hogy magas kitüntetésben részesültem. Átadására a Nimród vendéglő talponállójában került sor, ünnepélyes külsőségek között. A díj, miként az oklevélben olvasható, 1980-ban létesült, az odaltéző bizottság elnöke Páskándi Géza, tagjai: Páskándi Gézák. Magától értetődik, hogy kizárólag Páskándi Géza barátai kaphatják; egyetlen kötelezettségük az oklevél kifüggesztése és a — természetesen Páskándi Géza képét viselő — plakett jól látható helyen való elhelyezése.

Tudtam, hogy e Legmagasabb Elismerést másodíknak kaptam Cs. S. költő után, aki pár hónappal előttem érte el az ötödik X-et; ezért némi gyanakvással szemléltem a nekem juttatott plakett hátlapjába ütött hármasszámot. A kettes nyilván Cs. S. tulajdonát képezi. De kié a Numero I.?

Teljesen nyilvánvaló: Páskándi Gézáé.

Nem minden kajánság nélkül állapítom meg: most már jogosan. Feltéve, ha — eleget téve a zsüri kikötésének — az oklevéllel együtt jól látható helyen kiállítja.

SZENTI ERNŐ GRAFIKÁJA